

Naslov originala

MASTERY

Robert Greene

Copyright © 2012 Robert Greene

Copyright © 2018 ovog izdanja KONTRAST izdavaštvo

Za izdavača

Vladimir Manigoda

Urednik

Danilo Lučić

Prevod

Stefan Kostadinović

Lektura i korektura

Blum

Dizajn korica

Jelena Lugonja

Štampa

Kontrast štampa

Tiraž

500

Izdavač

Kontrast, Beograd

Klaonička 2, Zemun

imejl: jakkontrast@gmail.com

kontrastizdavastvo.com

facebook.com/KontrastIzdavastvo

www.glif.rs

ROBERT GRIN

MAJSTORSTVO

KONTRAST
Beograd, 2018.

UVOD

POTPUNA MOĆ

Svako drži svoju sudbinu u sopstvenim rukama, poput vajara koji od sirovog materijala stvara oblike. Međutim, ta umetnička delatnost se ne razlikuje od drugih: prosto smo rođeni sa sposobnošću da je obavljamo. Veština koja je potrebna da bi se materijal oblikovao po našim željama mora se naučiti i pažljivo negovati.

– Johan Volfgang fon Gete

Postoji oblik moći i inteligencije koji predstavlja najvišu tačku ljudskog potencijala. Ona je uzrok najvećih otkrića i postignuća tokom istorije. Ta vrsta inteligencije se ne izučava u našim školama, niti je analiziraju profesori, ali skoro svako od nas je u nekom trenutku imao priliku da je bar na trenutak ugleda i u okviru sopstvenog iskustva. Često nam dolazi u periodima velike napetosti – pred istek nekakvog roka, pri hitnoj potrebi za rešavanjem problema, u nekoj vrsti krize. Može biti i rezultat neprestanog rada na istom projektu. U svakom slučaju, kada nas okolnosti pritisnu, osećamo se neobično energično i koncentrisano. Naši umovi u potpunosti prionu na zadatak koji nas očekuje. Ova intenzivna koncentracija rađa raznolike ideje – padaju nam na pamet dok spavamo,

iz vedra neba, kao da iskaču iz naše podsvesti. U tim trenucima ostali ljudi postaju manje otporni na naš uticaj; možda smo tada predusretljiviji, ili im se tada prosto čini da posedujemo neke specijalne moći koje iziskuju njihovo poštovanje. Inače, možda živimo i pasivan život, reagujući tek na neki spoljašnji podsticaj, ali tih dana ili nedelja osećamo kao da možemo da utičemo na svet oko nas i da usmeravamo događaje.

Mogli bismo da objasnimo ovakvu moć na sledeći način: veći deo vremena živimo u unutrašnjem svetu snova, čežnji i opsesivnih misli. Međutim, u periodu izvanredne kreativnosti, prisiljeni smo potrebom da uradimo nešto što će imati praktične posledice. Prisiljavamo se da iskoračimo iz unutrašnjeg prostora navike i povežemo se sa svetom. U takvim trenucima, kada smo iznenada izloženi novim detaljima i idejama, postajemo inspirisaniji i kreativniji.

Kad kriza prođe, ovaj osećaj moći i povećane kreativnosti uglavnom počinje da bleđi. Vraćamo se svom rastrojenom stanju i osećaj kontrole nestaje.

Suočavamo se s problemom da su ove vrste moći i inteligencije ili potpuno zanemarene od strane nauke, ili okružene svakakvim mitovima i zabludama koji samo komplikuju misteriju. Zamišljamo da se kreativnost i briljantnost tek tako pojavljuju niotkuda, da su plod urođenog talenta ili možda dobrog raspoloženja, možda i uticaja zvezda. Mnogo bi nam pomoglo kada bi se ta misterija razrešila – kada bismo imenovali ovaj osećaj moći i razumeli kako se priziva i održava.

Nazovimo taj osećaj *majstorstvo* – poverenje da posedujemo veću moć nad našim okruženjem, drugim ljudima i nad samim sobom. Iako je taj osećaj kod nas

prolazan, kod drugih – kod majstora u svojim poljima – postaje način života, način pogleda na svet. U korenu ove moći leži jednostavan proces koji vodi do majstorstva – a on je dostupan svima nama.

Taj proces može biti opisan na sledeći način: pretpostavimo da učimo da sviramo klavir, ili da započijemo neki nov posao koji zahteva specifičan sklop veština. U početku smo nevešti. Naša početna uverenja o klaviru ili radnom okruženju zasnovana su na predrasudama i često sadrže element straha. Pri prvim lekcijama sviranja klavira same dirke nam deluju pomalo zastrašujuće – još uvek ne shvatamo odnose između pojedinih dirki, akorada, pedala i svega ostalog što se podrazumeva pri izvođenju muzike. U novom radnom okruženju nismo upoznati sa odnosima moći među ljudima, psihologijom svoga šefa, pravilima i procedurama koji bi se mogli smatrati neophodnima za naš uspeh. Zbunjeni smo – znanje koje nam je u oba slučaja potrebno nalazi se izvan našeg domašaja.

Iako često prilazimo ovim situacijama sa ushićenjem pred novim saznanjem ili sticanjem novih veština, ubrzo nam postaje očigledno koliko ozbiljnog rada tek predstoji. Velika opasnost vreba ako nas obuzmu osećaji dosade, nestrpljenja, straha i pometnje. Tada prestajemo da posmatramo i učimo. Čitav proces se zaustavlja.

Sa druge strane, ukoliko uspemo da kontrolišemo ova osećanja i pustimo stvari da idu svojim tokom, nešto izvanredno počinje da se uobličava. Nastavimo li da posmatramo i pratimo tuđe smernice, učimo pravila i načine na koje se procesi slažu i funkcionišu, sve postaje mnogo jasnije. Ukoliko nastavimo sa vežbom, stičemo rutinu;

osnovne veštine su savladane, a to nam daje mogućnost da se usredsredimo na nove, uzbudljivije izazove.

U jednom trenutku od učenika postajemo delatnik. Pokušavamo da uobličimo sopstvene ideje, a sam proces nam daje važne povratne informacije. Svoje sve veće znanje sada koristimo na sve kreativniji način. Umesto da samo učimo kako drugi nešto rade, unosimo elemente sopstvenog, jedinstvenog stila.

Kako godine prolaze, a naša odanost procesu ostaje netaknuta, dešava se još jedan skok – ka majstorstvu. Klavijatura više nije deo spoljnog sveta; mi smo je prisvojili i ona postaje deo našeg nervnog sistema, vrhova naših prstiju. Stekli smo osećaj za grupnu dinamiku, trenutno stanje stvari. Ovaj osećaj sada možemo primeniti na socijalne situacije, uz dublje razumevanje ljudi i bolje ćemo predviđati njihove reakcije. Donošenje odluka postaje brže i kreativnije. Ideje počinju same da nam dolaze. Naučili smo pravila tako dobro da sada možemo da ih kršimo ili menjamo.

U procesu koji vodi do ovog konačnog oblika moći, pronalazimo tri različite faze ili nivoa. Prva faza je Šegrtovanje; druga je Kreativno-aktivna faza; treća – Majstorstvo. Na prvom nivou stojimo izvan polja svog delovanja i učimo osnovne elemente i pravila koliko god možemo. Na drugom nivou, uz mnogo vežbe i posvećenosti, počinjemo da naziremo unutrašnjost mašinerije, način na koji se stvari međusobno odnose, i time stičemo sveobuhvatnije razumevanje objekta našeg interesovanja. To sa sobom nosi novu moć – mogućnost eksperimentisanja i kreativnog poigravanja sa svim relevantnim elementima. Na trećem nivou naše znanje, iskustvo i usredsređenost su tako istančani da sada možemo da vidimo kompletnu sliku potpuno jasno.

Ovu moć nazivamo intuicija, međutim, intuicija nije ništa više do iznenadan i neposredan doživljaj objektivne stvarnosti, a da nema potrebe da se ta stvarnost opiše rečima ili formulama.

Intuitivne moći na nivou majstorstva mešavina su instinktivnog i racionalnog, svesnog i nesvesnog, ljudskog i životinjskog. To je naš način uspostavljanja naglih i snažnih veza sa okolinom, osećanja ili razmišljanja iz perspektive pripadanja. Kao deca smo posedovali deo ove intuitivne moći i spontanosti, ali su one s vremenom potisnute informacijama koje preplavljaju naš mozak. Majstorstvo vraća čoveka u ovo mladalačko stanje, pa njegov rad pokazuje spontanost i blizinu nesvesnog, ali na daleko dubljem nivou od deteta.

Ukoliko približimo proces ovoj krajnosti, tada se aktivira intuitivna moć koja leži prikrivena u svakom ljudskom mozgu, moć koju smo možda nekada nakratko i osetili kada smo se udubljivali u neki problem ili projekat. Kada se postigne majstorstvo, ova intuitivna moć nam je data na korišćenje kao nagrada za posvećen rad na dugim procesima.

Razmišljajmo o majstorstvu ovako: Kroz čitavu istoriju ljudi su se osećali kao zatočnici ograničenja sopstvene svesti, sopstvenog manjka dodira sa stvarnošću i moći da se utiče na spoljni svet. Tragali su za svim mogućim vrstama prečica do proširene svesti i osećaja kontrole, kroz magijske rituale, transove, bakanje i droge.

Ova glad za magijskom prečicom je preživela i do danas u formi jednostavnih formula koje dovode do uspeha, konačno razrešenih drevnih tajni po kojima će sama promena stava privući pozitivnu energiju. Celokupna ova potraga je koncentrisana na nešto što ne

postoji – bezbolni put do praktične moći, brzo i lako rešenje, Eldorado ljudskog uma.

Istovremeno se gubeći u ovim beskrajnim fantazijama većina ljudi ignoriše jedinu pravu moć koju zapravo poseduje. I za razliku od magije i uprošćenih formula možemo videti materijalne dokaze o posledicama ove moći kroz istoriju – velika otkrića i izumi, veličanstvene zgrade i umetnička dela, tehnološka stručnost, sve do jednog dela majstorskih umova. Ova moć onima koji je poseduju omogućava povezanost sa stvarnošću i sposobnost da promene svet na načine o kojima mistici i mađioničari iz prošlosti nisu mogli ni da sanjaju.

Ljudi su tokom vekova podizali ovakvo majstorstvo na pijedestal. Nazivali su ga genijalnim i smatrali su ga nedostižnim. Gledali su ga kao proizvod privilegije, urođenog talenta ili su njegove uzroke tražili u naklonosti zvezda. Delovalo im je neopipljiva poput magije. Međutim, taj pijedestal je proizvod mašte. Ovo je jedina prava tajna: mozak koji posedujemo rezultat je šest miliona godina razvoja, a više od svega, evolucija mozga usmerena je ka postizanju majstorstva, prikrivene moći koja leži u svima nama.

KLJUČ MAJSTORSTVA

Ukoliko smo svi rođeni sa suštinski sličnim mozgom, sa manje-više istom konfiguracijom i potencijalom za majstorstvo, zašto su kroz istoriju samo retki ljudi uspevali zaista da briljiraju i dosegnu ovu potencijalnu moć? Svakako, praktično gledano, ovo je najvažnije pitanje za nas.

Uobičajena objašnjenja za Mocarta ili Leonarda da Vinčija samo su spekulacije o urođenom talentu ili geni-

jalnosti. Međutim, na hiljade i hiljade dece pokazuje izvanrednu veštinu i talenat u nekim poljima, a veoma mali broj njih zaista postigne nešto, a za to vreme su oni koji su bili manje talentovani u detinjstvu uspešniji daleko više. Urođeni talenat ili visoka stopa inteligencije ne mogu biti garant budućih postignuća.

Ono što zapravo možemo naći u pričama o svim majstorima velikanima ima sledeći obrazac: mladalačka pasija ili usmerenost, slučajni susret koji im omogućava da otkriju kako da je savladaju, šegrtovanje u kom stiču životnu energiju i fokus. Briljiraju pomoću sposobnosti da posvećenije vežbaju i treniraju i time brže napreduju kroz proces, a sve uz korenitu podršku njihove intenzivne želje za učenjem i duboke povezanosti sa poljem u kojem deluju. Ovde je najdominantniji kvalitet koji jeste genetički, urođen – ne talenat ili genijalnost, što je nešto na čemu mora da se radi, već duboka i moćna naklonost objektu svog istraživanja.

Ova naklonost je odraz jedinstvenosti date osobe. Ova jedinstvenost nije poetska ili filozofska metafora – naučna je činjenica da je svako od nas genetski osoben; naš lični genetski sklop nikada se ranije nije desio i nikad se neće ponoviti. Ova jedinstvenost nam se otkriva kroz naklonosti koje otkrivamo u sebi prema pojedinim aktivnostima ili objektima istraživanja. Takve naklonosti mogu biti prema muzici ili matematici, nekim sportovima ili igrama, rešavanju glavolomki, popravljanju ili građenju ili igri rečima.

Oni koji se kasnije istaknu svojim majstorstvom doživljavaju ovu naklonost dublje i jasnije od ostalih. Doživljavaju ga kao unutrašnji poziv. Ono ima tendenciju da im ispunjava i misli i snove. Takvi ljudi, sasvim slučajno ili

velikim trudom, pronalaze put do poziva koji omogućava toj naklonosti da procveta. Ova intenzivna povezanost i strast im dozvoljava da izdrže prolazak kroz bolne procese – krize samopouzdanja, sate i sate vežbanja i učenja, neizbežne greške, beskrajne ubode zavidnih. Oni razvijaju otpornost i samouverenost kojih su drugi lišeni.

U našoj kulturi postoji običaj da se dubokoumnost i intelektualne moći izjednačuju sa poslovnim uspehom. Ipak, na mnogo načina, ono što odvaja majstore u nekom polju od onih koji jednostavno izvršavaju naređenja dolazi iz spektra emotivnih kategorija. Naši nivoi čežnje, strpljenja, upornosti i samopouzdanja pokazuju se kao daleko važniji za uspeh od proste moći racionalizacije.

U prošlosti su samo elite, ili oni sa gotovo nadljudskom količinom energije i poriva mogli da se posvete karijeri po svom izboru i da je potpuno savladaju. Čovek je bivao rođen za vojsku ili obrazovan za vlast, izabran među mnogima iz odgovarajuće klase. Ukoliko bi ispoljio talenat ili strast ka takvom poslu, to bi bila čista slučajnost. Milionima ljudi koji nisu pripadali odgovarajućoj socijalnoj klasi, polu ili etničkoj grupi je mogućnost pristupanja pozivu po svom izboru rigidno ograničavana. Čak i kad bi neki od njih želeli da krenu putem svojih interesovanja, pristup informacijama i znanju koje se odnose na to polje je bio u rukama elita. To je razlog zašto u prošlosti ima tako malo majstora i zašto su toliko vidljivi.

Ove društvene i političke barijere su naposljetku gotovo potpuno nestale. Danas su nam dostupni informacije i znanja o kojima su veštaci iz prošlosti mogli samo da sanjaju. Sada, više nego ikad, imamo kapacitete i slobodu da koristimo sklonosti koje svako od nas poseduje.

Iako se možda nalazimo u istorijskom trenutku koji je pogodno tlo za majstorstvo, u kom sve više i više ljudi ima priliku da se kreće ka svojim sklonostima, zapravo se nalazimo nasuprot poslednje prepreke pred sticanje takve moći, prepreke koja je kulturnog karaktera i koja je podlo opasna. Sam koncept majstorstva je oklevetan, povezan sa nečim staromodnim, čak i neprijatnim. Uglavnom se ne postavlja kao nešto ka čemu treba težiti.

Sve što liči na disciplinu i trud danas deluje sitničavo i zastarelo: „Zašto bismo se trudili i radili godinama da steknemo majstorstvo kad možemo požnjeti tako puno moći sa tako malo truda? Tehnologija će rešiti sve.” Ovaj pasivni stav je zauzeo čak i moralnu tačku gledišta: „Majstorstvo i moć su zlo; oni spadaju u domen patrijarhalnih elita.”

Ukoliko ne budete pažljivi, pronaći ćete delove ovakvih stavova kako vas suptilno inficiraju. Nesvesno ćete suziti vidike svojih životnih mogućnosti. To može spustiti nivoe vašeg truda i discipline ispod tačke efikasnosti. Uz prilagođavanje društvenim normama slušaćete druge više nego svoj glas. Izabraćete svoj poziv na preporuku prijatelja i porodice, ili ćete krenuti za novcem. Ukoliko izgubite kontakt sa ovim unutrašnjim glasom, nije isključeno da ćete biti uspešni, ali će vas nedostatak prave strasti pre ili kasnije sustići. Rad će vam postati mehanički. Živećete samo za komfor i trenutna zadovoljstva. Na taj način ćete postati sve pasivniji i nikad nećete prevazići prvi nivo. Postaćete frustrirani i depresivni, a nikad nećete shvatiti da je uzrok za sve to što ste se udaljili od sopstvenog kreativnog potencijala.

Morate pronaći put do svojih sklonosti pre nego što bude prekasno, istražujte neverovatne mogućnosti doba u kojem ste rođeni. Morate ubediti sebe u sledeće: ljudski mozak i um se razvijaju po zaslugi, kroz životne odluke. Nedavna otkrića u neurologiji potvrđuju da mozak nije genetski zaključan i uslovljen. Naučnici su pokazali stepen plastičnosti mozga – kako naše misli uslovljavaju krajolike naših umova. Oni istražuju odnose između volje i fiziologije, način na koji naš um može temeljno da utiče na naše zdravlje i funkcionalnost. Moguće je da ćemo sve više i više otkrivati kako temeljno prihvatamo raznolike obrasce u našim životima pomoću određenih mentalnih radnji – kako smo zaista mi sami odgovorni za većinu stvari koje nam se dešavaju.

Pasivni ljudi obrazuju prilično siromašan mentalni krajolik. Zbog ograničenja u iskustvu i akciji razne moždane veze odumiru jer se ne koriste. Nasuprot modernom trendu pasivnosti, trebalo bi posvećeno raditi da bi se proširila kontrola nad životnim okolnostima i stvorio um za kojim se traga – ne pomoću psihoaktivnih supstanci, već delanjem. Oslobođanjem majstorskog uma postaje se deo avangarde u istraživanju proširenih granica ljudske volje.

Na mnogo načina se kretanje sa jednog stepena inteligencije na sledeći može smatrati nekom vrstom transformacionog rituala. Uz napredak stare ideje i perspektive odumiru; oslobađaju se nove moći, otvaraju se novi, sveobuhvatniji pogledi na svet. Majstorstvo posmatrajte kao neprocenjiv alat i vodilju kroz ovaj transformativni proces. Ova knjiga je zamišljena kao vodič kroz sve nivoe tog procesa.

Ideje u ovoj knjizi se oslanjaju na temeljna istraživanja u poljima neurologije i kognitivnih nauka, studija o kreativnosti, kao i na biografije velikana iz istorije, ali i nekih savremenika takođe.

Struktura Majstorstva je jednostavna. Šest poglavlja će vas postepeno provesti kroz čitav proces. Prvo poglavlje je početak – pronalaženje unutrašnjeg poziva, svog Životnog zadatka. Poglavlja 2, 3 i 4 razrađuju različite elemente faze Šegrtovanja (učenje veština, rad sa mentorima, sticanje socijalne inteligencije). Peto poglavlje je posvećeno Kreativno-aktivnoj fazi, a šesto poglavlje krajnjem cilju – Majstorstvu. Svako poglavlje počinje anegdotom o upečatljivoj istorijskoj ličnosti čiji život ilustruje opšti koncept datog poglavlja. Odeljak koji sledi, Ključ Majstorstva, detaljno analizira pomenute faze, daje konkretne ideje kako primeniti to znanje na sopstvene okolnosti, i opisuje misaoni sklop koji je neophodan da bi se te ideje do kraja realizovale. Nakon Ključa možete naći odeljak koji se bavi raznim strategijama koje vam mogu pomoći da napredujete kroz proces. Ove strategije su osmišljene tako da vam još bolje dočaraju praktičnu primenljivost ideja iz ove knjige.

Konačno, ovaj proces kretanja kroz nivoe inteligencije nikako vam se ne sme učiniti linearnim, kao neki ustaljeni put ka konačnom odredištu poznatom kao Majstorstvo. Čitav život bi mogao da se opiše kao neka vrsta šegrtovanja na koje možete primeniti svoje novonastale veštine. Sve što se dešava oko nas može nam biti lekcija ukoliko na pravi način obratimo pažnju. Kreativnost koja se stiče temeljnim učenjem nove veštine mora neprestano da se osvežava, jer tako um ostaje otvoren. Čak i znanje o sopstvenoj profesiji se mora obnavljati tokom

života, budući da promene raznih okolnosti zahtevaju prilagođavanje.

Na putu do majstorstva naši umovi postaju sve bliži stvarnosti, pa i samom životu. Sve što je živo nalazi se u neprekidnom stanju promene i kretanja. Trenutak u kome se odmaramo misleći da smo stekli željeni nivo šalje deo uma na put propadanja. Time se gubi teško stečena kreativnost i ostalima to postaje očigledno. Ova moć i ovakva inteligencija moraju se kontinuirano obnavljati ili će umreti.

I OTKRIJTE SVOJ POZIV: ŽIVOTNI ZADATAK

Svako poseduje jednu vrstu unutrašnje sile koja pokušava da ga vodi ka životnom zadatku – onome što je moguće postići tokom života. U detinjstvu je ta sila očiglednija. Ona nas vodi kroz aktivnosti i činove koji odgovaraju našim prirodnim sklonostima. U srednjim godinama ta sila blede i ponovo se pojavljuje u zavisnosti od toga koliko slušamo roditelje i vršnjake. Prvi korak ka majstorstvu uvek je ka unutra – učimo ko smo zaista i ponovo se povezujemo sa tom urođenom silom. Kada je potpuno spoznamo, tada pronalazimo put ka našoj pravoj karijeri. Nakon toga se sve samo od sebe postavlja na svoje mesto. Nikada nije kasno da se ovaj proces pokrene.

SKRIVENA SILA

Krajem aprila 1519. godine, nakon nekoliko meseci bolesti, umetnik Leonardo da Vinči je bio siguran da ga je smrt vrebala za samo nekoliko dana. Prethodne dve godine Leonardo je proveo u dvorcu Klo-Lise u Francuskoj kao gost francuskog kralja, Fransoa Prvog. Kralj ga je obasuo novcem i počastima, smatrajući ga živim otelotvorenjem italijanske renesanse koju je želeo da dovede i u Francusku. Leonardo je bio veoma koristan kralju, savetovao ga je po pitanju mnogih važnih stvari. Međutim, u tom trenutku, kada je imao šezdeset i sedam godina i njegov život se privodio kraju, misli su mu okupirale drugačije stvari. Sačinio je testament, pričestio se u crkvi, a zatim se vratio u krevet, čekajući svoj kraj.

Dok je tako ležao, u posetu je došlo nekoliko njegovih prijatelja, uključujući i kralja. Primetili su da je Leonardo veoma zamišljen. Inače nije bio tip čoveka koji voli da priča o sebi, ali u tom trenutku je počeo da evocira uspomene iz detinjstva i mladosti, raspredajući o čudnovatom toku svog života.

Leonardo je uvek posedovao istančan osećaj za sudbinu i godinama ga je progonilo jedno konkretno pitanje: postoji li nekakva sila koja svim bićima daje unutrašnji poriv za rast i promenu? Ukoliko takva sila postoji u prirodi, on je želeo da je otkrije i tražio je znakove njenog postojanja u svemu čime se bavio. To je bila njegova opsesija. U poslednjim trenucima svog života, nakon što su ga prijatelji ostavili samog, Leonardo je svakako pokušavao da primeni ovo pitanje, ovako ili onako formulisano, na zagonetku svog sopstvenog života. Tražio je elemente sile

ili usuda koji su ga proveli kroz njegov lični razvitak i doveli do trenutka u kom se nalazio tada.

Leonardo bi svakako započeo takvu introspekciju posetom svom detinjstvu u selu Vinči, nekih tridesetak kilometara od Firence. Otac njegov, Pijero da Vinči, bio je pisar i odani član moćne buržoazije, ali Leonardo je bio vanbračno dete, pa mu je pohađanje univerziteta ili bilo koje plemenite profesije bilo uskraćeno. Njegovo školsko obrazovanje je stoga bilo minimalno, pa je u toku detinjstva Leonardo uglavnom bio prepušten sam sebi. Više od svega je voleo da šeta kroz malinjake u okolini Vinčija, ili da hoda jednom poznatom stazom koja se pružala kroz različite krajolike – guste šume pune divljih svinja, vodopadi koji se razbijaju nad užurbanim potocima, labudovi koji klize preko bara i jezera, neobično divlje cveće koje raste sa obronaka litica. Snažna raznolikost života u ovim šumama potpuno ga je zanela.

Jednog dana Leonardo se ušunjao u očevu kancelariju i zgrabio nekoliko tabaka papira koji su u to vreme bili retka roba, ali kao pisar, njegov otac je bio dobro opskrbljen. Poneo je te papire sa sobom u šetnju kroz šumu i dok je sedeo na jednoj litici, počeo je da skicira mnogobrojne prizore koji su se ukazivali. Vraćao se dan za danom da nastavi svoj posao; čak i kad je vreme bilo loše sedeo je pod nekom vrstom improvizovanog skloništa i crtao. Nije imao učitelja, nije imao druge slike koje bi mu poslužile kao uzor. Primetio je da pri crtanju mora da posmatra svoje modele daleko pažljivije, da uhvati sve detalje koji bi potom oživeli crtež.

Jednom prilikom je crtao belu peruniku i dok ju je pažljivo posmatrao, primetio je njen nesvakidašnji oblik.

Perunika svoj rast započinje iz semena, a onda se razvija kroz razne faze, a on ih je sve ispratio i nacrtao tokom proteklih godina. Šta to nagoni cvet da se razvija kroz sve te faze i stigne do svog vrhunca, tog veličanstvenog, nesvakidašnjeg cveta? Možda u njemu leži neka prikrivena sila koja ga gura kroz sve te preobražaje. U godinama koje su sledile njegovo interesovanje za metamorfozu cveta nije jenjavalo.

Dok je ležao sam u svojoj samrtnoj postelji, Leonardo se vraćao u svoje detinjstvo, do ranih godina šegrtovanja u studiju firentinskog umetnika Andree del Verokija. Tamo je dospao sa četrnaest godina zahvaljujući svojim izuzetnim crtežima. Verokio je svoje učenike podučavao svim naukama za koje je smatrao da su neophodne za rad u njegovom studiju – inženjering, mehanika, hemija i metalurgija. Leonardo je bio nestrpljiv da se obrazuje u svim ovim poljima, ali uskoro je u sebi otkrio nešto drugo: nije mogao da se posveti zadacima; morao je da radi za sebe, nešto samostalno, da inovira, a ne da imitira svog učitelja.

Jednog dana je u sklopu svojih zadataka dobio nalog da naslika anđela u velikoj biblijskoj sceni čiji je autor bio Verokio. Odlučio je da će se tom detalju posvetiti na sebi svojstven način. U prvom planu, ispred anđela, naslikao je cvećnjak, ali umesto da iskoristi uobičajene šablonske cvetove, iskoristio je svoje detaljno znanje o divljem cveću koje je stekao kao dečak i preneo ih sa botaničkom strogošću koja dotad nije viđena. Za lice anđela je iskoristio svoju specijalnu mešavinu boja koja je izražavala nekakvo toplo zračenje koje je anđelu davalo uzvišen izraz. (Da bi uspešno izveo takav izraz, Leonardo je posećivao crkve i satima posmatrao lica ljudi koji su